

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Усі сільськогосподарські підприємства можуть працювати лише за належних організаційних умов облікового процесу, включаючи облік виробничих запасів, який забезпечує операційну діяльність організації та можливість безперервного виробництва.

Утворення виробничих запасів зумовлено багатьма причинами. Основна з них - це забезпеченням економічної стабільності компанії. Відсутність запасів у необхідній кількості може призвести до втрати ринків збуту та клієнтів компанії через невизначеність у процесі виробництва та несвоєчасний продаж продукції.

Насправді управління запасами - це дуже складна сфера діяльності. З цієї причини більшість компаній мають певні недоліки в процесі управління, які можуть призвести до великого споживання цих ресурсів.

Проблемами обліково-аналітичного забезпечення обліку виробничих запасів на підприємствах різних галузей займалася велика кількість вчених-економістів. Зокрема, недоліки обліку запасів та пропозиції з його удосконалення та управління виробничими запасами відображені у роботах таких науковців, як: О. В. Овсійчук, І. А. Бержанір, О. П. Левченко, М. О. Бублик, О. С. Рєва, Л. Ю. Шевців та інші. Питання щодо підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами вивчали В. В. Різник, Д. О. Грицишен. Викладачі Вінницького національного аграрного університету також долучилися до розв'язання цієї проблеми, а саме: О. В. Коваль, Л. В. Коваль, О. А. Подолячук, Н. І. Коваль.

Облік виробничих запасів регламентується Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» і Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів. У П(С)БО 9 зазначається, що запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

На думку О. П. Левченко, виробничі запаси – це придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві. Виробничі запаси – активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Це товарно-матеріальні цінності, які вносять до інвентаризаційного опису за кожним окремим найменуванням.

І. А. Бержанір зазначає, що виробничі запаси слід трактувати як частину матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

На твердження Н. І. Коваль, виробничі запаси – це придбані або самостійно виготовлені запаси, що підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для іншого споживання у ході нормального операційного циклу і характеризуються речовою формою, макроекономічним змістом, мікроекономічним призначенням та наявністю облікової складової.

До виробничих запасів відносять сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тару і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали.

Формування на підприємстві механізму обліково-аналітичного забезпечення управління запасами передбачає:

- розробку практичних методик аналізу стану, руху, якості та ефективності використання запасів з урахуванням специфіки діяльності підприємства, особливостей його виробничої та організаційної структури;
- удосконалення існуючої організації системи обліку таким чином, щоб вона забезпечувала виконання аналітичних та контрольних функцій системи управління підприємством.

Управління являє собою процес цілеспрямованого, систематичного та безперервного впливу підсистеми, що керується за допомогою загальних функцій управління, що створює замкнений та постійно повторюваний управлінський цикл. Ці загальні функції можуть ототожнюватися з окремими етапами процесу управління, взаємозв'язок яких може бути представлений таким чином (див. рис. 1).

Рис. 1. Загальні функції управління

Як видно, облік та аналіз є загальними функціями та водночас етапами управління.

Управління запасами має велике значення як у виробничому, так і у фінансовому аспектах. Використання запасів підпорядковане єдиній меті – забезпеченню безперебійного процесу виробництва та реалізації продукції. Система управління запасами представляє собою частину загальної системи управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації загального розміру й структури товарно-матеріальних цінностей, мінімізації витрат на їх обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом. Зрозуміло, що управління запасами на підприємстві також неможливе без його обліково-аналітичного забезпечення.

Оскільки запаси є одними із найбільш дорогих активів у більшості підприємств, а їх вартість може складати до 40% від суми загального інвестованого капіталу, ефективне управління такими оборотними активами дає можливість суттєво зменшити витрати компанії, які можуть виникати внаслідок їх надлишку чи нестачі.

Виявлення фактів нестач виробничих запасів на вході призводить до збою чи простою виробництва, на виході – до втрат підприємства від реалізації готової продукції, зайві виробничі запаси викликають «омертвіння» оборотних коштів, а готової продукції – до зниження ціни реалізованого товару.

На сьогоднішній день існує проблема розробки та впровадження системи управління запасами шляхом удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів підприємства, враховуючи особливості його основної діяльності, що забезпечить:

- отримання більш точної та детальної інформації про наявність та рух виробничих запасів;
- здійснення чіткого та розгорнутого аналізу обсягів запасів на підприємстві, який надає змогу зробити висновки про збільшення рентабельності підприємства та прискорення обігу вкладеного капіталу;
- надання керівникам підприємства інформації щодо структури запасів, обсягів їх виробництва та реалізації для прийняття відповідних управлінських рішень.

Облікове забезпечення управління запасами містить систему бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку запасів, всіх господарських операцій пов'язаних з їх трансформацією, переміщенням, та відображення у фінансовій звітності. Облікові дані щодо стану та руху запасів складають основну інформаційну базу управління запасами на підприємстві.

Аналітичне забезпечення управління запасами ґрунтується на системі підходів, методів та моделей визначення нормативів запасів, оптимальних розмірів замовлень запасів або періодів часу між замовленнями, реальної вартості запасів, структури та динаміки запасів, ефективності їх використання тощо. Аналітичне забезпечення управління запасами має відповідати вимогам контролю стану, якості, руху та ефективності використання запасів на підприємстві в цілому, та у окремих структурних підрозділах.

Загалом, діяльність підприємства можлива лише за наявності відповідної організації управління запасами, тому для вдосконалення бухгалтерського обліку важливо визначити перелік вихідних документів, які повністю відображають облікову інформацію щодо оприбуткування, зберігання, переміщення та відпуску запасів у виробництво, необхідну для максимальної ефективності управління виробничими запасами. Ця інформація допомагає у поглибленому аналізі характеру, структури, доходу та призначення товарно-матеріальних цінностей та допомагає визначити найкращий розмір кількості виробничих запасів для забезпечення виробництва, щоб запобігти нестач або надлишків.

Ефективне управління запасами надає можливість значно скоротити операційний і виробничий цикл, що сприяє скороченню витрат, пов'язаних зі зберіганням виробничих запасів, та дозволяє вивільнити частину оборотних коштів.